

ВРАХУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ В НАВЧАННІ АУДІЮВАННЯ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Процес навчання іноземної мови розглядається в сучасній методиці навчання іноземних мов як керована динамічна система.

Як свідчать наукові дослідження та практичний досвід багатьох вчителів та викладачів, контроль виступає одним з резервів оптимізації навчального процесу і підвищення ефективності навчання видів мовленнєвої діяльності і, зокрема, аудіювання. Це зумовлюється положеннями про те, що контроль є засобом управління навчальним процесом¹. Актуальність проблеми контролю у навчанні іноземної мови у вищих навчальних закладах пояснюється важливою його роллю в системі навчання. Система "процес навчання" складається з таких елементів, як підготовка (планування), організація, здійснення навчання та контролю рівня володіння знаннями і сформованості навичок та вмінь. Ефективне функціонування всіх елементів системи можливе при відповідно оптимізованому керуванні нею, що, в свою чергу, базується на контролі та аналізі рівня підготовки студентів. Тобто контроль є невід'ємною частиною процесу навчання, його регулятором.

Ефективною формою контролю, яка відповідає цілям контролю, вимогам, що висуваються до нього, і забезпечує ефективність реалізації всіх його функцій у процесі навчання іноземної мови, є тестовий контроль.

Необхідність застосування тестового контролю на немовних факультетах вищого навчального закладу зумовлена тим, що навчальний процес при вивченні іноземної мови має на цих факультетах свою специфіку. Ця специфіка відбивається в таких особливостях:

1) обмеженість у часі, з одного боку, та великий обсяг навчального матеріалу з іншого (на початковому етапі навчання іноземної мови відводиться одне заняття на тиждень);

2) велика кількість студентів у групі;

3) необхідність постійного заохочення студентів до самостійної роботи у лабораторіях та вдома для оволодіння ними іноземною мовою;

4) особлива потреба у створенні позитивної мотивації студентів у процесі вивчення іноземної мови, враховуючи різний ступінь усвідомлення значущості її вивчення студентами немовних факультетів вищого навчального закладу.

Вищезазначені особливості навчального процесу негативно впливають на оволодіння студентами різними видами мовленнєвої діяльності, в тому числі й аудіюванням.

Завдяки тому, що тестовому контролю властива об'єктивність комплексу тестових завдань та підрахунку результатів їх виконання, економія аудиторного часу на проведення контролю, створення позитивної мотивації у тестованих, малі витрати часу на перевірку виконаних завдань, можливість його масового використання при малих витратах часу, краща репрезентативність результатів завдань тощо, застосування вищезазначеної форми контролю може нейтралізувати негативний вплив особливостей навчального процесу на оволодіння студентами іноземною мовою взагалі, та аудіюванням зокрема.

Організація всіх ланок навчального процесу, в тому числі контролю, переломлюється крізь призму особистості студента – його потреб, мотивів, інтелекту та інших індивідуально-психологічних особливостей².

Таким чином, раціональна організація тестового контролю володіння аудіюванням зумовлюється врахуванням психологічних особливостей студентів.

Студентство – це особливий віковий період “пізньої юності – ранньої дорослості”, період від 17 до 25 років. Цей період, в свою чергу,

розмежовується на два – від 17 до 19 років (I та II курси) і від 19 до 25 років – студенти старших курсів³.

Вибірка з 240 студентів перших курсів немовних спеціальностей Дрогобицького педагогічного інституту та Чернігівського педагогічного університету показала, що вік 6% з них – 16 років, 78% – 17 років, 16% – 18 років і більше.

Більшість дослідників описують процес розвитку людини у віці 17 – 19 років як безперервне зростання функціональної працездатності та продуктивності, динаміки прогресивного руху без будь-яких знижень та криз, навіть без стабілізації функцій. У студентському віці є найбільші можливості розвитку.

Ці властивості молоді важливі, оскільки виконання тестових завдань вимагає від студентів швидкої концентрації зусиль для розв'язання у фіксований термін конкретного завдання, зосередженості, мобілізації внутрішніх резервів психічних пізнавальних процесів. Як свідчать результати теоретичного аналізу наукових досліджень, вікова категорія “студентство” характеризується оптимумами функціонального розвитку довільного сприймання, пам'яті, уваги, мислення, довільної організації діяльності.

Як відомо, виконання тестових завдань вимагає від тестованих високого рівня розвитку сприймання. Наявність високого рівня розвитку сприймання у студентів I - II курсів вищого навчального закладу є необхідною передумовою для успішного виконання ними тестових завдань. Досить високий рівень сприймання у студентів 17 – 19 років пояснюється прогресивним наростанням сенсорно-перцептивних функцій в межах цього віку⁴.

І.А.Цатурова у своєму дослідженні дійшла висновку, що виконання тестового завдання вимагає знання матеріалу, вміння аналізувати та порівнювати, мислення та пам'яті⁵.

Студентський вік відзначається найвищою швидкістю оперативної пам'яті⁶. Чим краще розвинена оперативна пам'ять, тим більший обсяг

одиниці сприймання. Властивий студентам у віці 17 – 19 років найвищий показник швидкості оперативної пам'яті дає підстави для збільшення обсягу тестових завдань. Наявність високого рівня розвитку пам'яті у студентів 17 – 19 років створює умови для успішного виконання ними тестових завдань, що, в свою чергу, сприяє розвитку їхньої довільної пам'яті.

Виконання тестових завдань вимагає сталості уваги, здатності зосереджуватися протягом певного часу. Час максимальної сталості уваги (30 хвилин від початку заняття) може бути використаний при організації тестового контролю на I – II курсах вищого навчального закладу. Психологи вважають, що підтримці уваги студентів сприяє створення ділової атмосфери, складність та різноманітність навчальних та контрольних завдань, наявність інтересу до предмету діяльності, темп і тривалість роботи. За результатами анкетування, проведеного нами серед 120 студентів I – II курсу немовних спеціальностей Дрогобицького педінституту, 62% з них вважають тестовий контроль цікавою формою навчальної діяльності. Тест розглядається ними як завдання, які урізноманітнюють навчальну діяльність. Отже, застосування тестових завдань сприяє підтримці уваги студентів, що, в свою чергу, сприяє розвитку довільної уваги та її властивостей.

Психологи та методисти підкреслюють наявність у студентів віку 17 – 19 років логічного мислення, здібності та схильності до аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, прогнозування та систематизації інформації, що сприймається, до швидкого розв'язання вербально-логічних завдань, які застосовуються у тестах. Це зумовлено високим рівнем вербально-логічного мислення. Оскільки в основі виконання різноманітних видів тестових завдань лежать саме зазначені розумові операції, створюються необхідні передумови для використання тестової форми контролю студентів немовних спеціальностей.

Розвиток юнаків та дівчат у студентському віці по лінії становлення їхньої особистості характеризується якісними перетвореннями в мотиваційній сфері діяльності, появою нових предметів інтересу,

професійних мотивів, переоцінкою цінностей. Дослідження, проведені М.М.Сосяк на виявлення мотиваційної орієнтації студентів в процесі оволодіння іноземною мовою, показали, що у 3% студентів з 1000, які брали участь в анкетуванні, домінуючою виявилась мотиваційна орієнтація на "процес", 62% – орієнтуються на "оцінку" і 35% – на "запобігання неприємностей"⁷.

Результати анкетування, проведеного нами в Дрогобицькому педінституті серед 100 студентів немовних спеціальностей, показали, що сьогодні мотиваційна орієнтація на "запобігання неприємностей" продовжує мати місце і складає 44%, одночасно з'явилася мотиваційна орієнтація на "результат" (56%) в зв'язку з появою можливості виїзду за кордон для продовження навчання або для роботи. Цей фактор може бути позитивним мотивом для оволодіння аудіюванням тому, що цей вид мовленнєвої діяльності відіграє провідну роль в реальному спілкуванні за кордоном.

У віці 17 – 19 років студентами кожний об'єкт діяльності розглядається через призму його значущості в галузі професійної праці. Реалізації професійних мотивів студентів в процесі вивчення іноземної мови може сприяти аудіюванню навчальних текстів за спеціальністю та виконанню на основі матеріалу, викладеному в них, тестових завдань, що поглиблює осмислення та розуміння професійно значущих фактів, проблем.

Високий рівень пізнавальної активності та пізнавальної потреби зумовлюється зацікавленістю студентів у виконанні навчальних дій. З точки зору зацікавленості студентів у виконанні навчальних дій, необхідно, щоб всі навчальні матеріали, що використовуються, були цікавими для студентів за своїм змістом, включали нову та цінну екстралінгвістичну інформацію, яка б відповідала їхнім інтелектуальним та духовним потребам. Характер та зміст тестових завдань, згідно з вимогами функціональності та пізнавальної цінності, має відповідати потребам та інтересам тестованих, а також відрізнятися новизною та творчим характером.

Викладене у цій статті підтверджує, що врахування психологічних

особливостей студентів сприятиме раціональній організації тестового контролю у навчанні аудіювання на немовних факультетах вищого навчального закладу.

¹Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний. - М., 1975. - С. 112.

²Зимняя И.А. Психология обучения неродному языку. - М., 1989. - С. 36.

³Зимняя И.А. Психология обучения неродному языку. - М., 1989. - С. 68.

⁴Ананьев Б.Г. К психофизиологии студенческого возраста. //Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. - Л., 1974. - Вып.2. - С. 5.

⁵Цатурова И.А. Функции теста как средства контроля. //Проблемы контроля при обучении иностранным языкам в вузе. - Саратов, 1984. - С. 5.

⁶Ананьев Б.Г. К психофизиологии студенческого возраста... /Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. - Л., 1974. - Вып.2. - С. 5.

⁷Сосняк М.М. Методика реализации индивидуального подхода к студентам в процессе обучения английской диалогической речи: Автореф. дис. ...канд. пед. наук. - К., 1989. - С. 18 - 22.